

Μικρή Μελέτη

Χύτρος και Χύτροι

του Ιστορικού Ερευνητή κ. Αντρου Παυλίδη

Κατά την Αρχαιότητα υπήρξε πολύ διαδεδομένο το φαινόμενο οι διάφορες πόλεις να ήθελαν – και να φημίζονταν – ότι είχαν ιδρυθεί από σημαντικά επώνυμα πρόσωπα και ήρωες, είτε πραγματικούς είτε μυθικούς. Έτσι η κάθε πόλη προέβαλλε και έναν τέτοιο ήρωα ως τον ιδρυτή και πρώτο της οικιστή. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείτο και στην αρχαία Κύπρο, οπότε η κάθε μια από τις πόλεις του νησιού ήθελε και ένα σημαντικό πρόσωπο ως ιδρυτή της. Των περισσότερων έχουν διασωθεί τα ονόματα των θεωρούμενων ως ιδρυτών τους, ενώ κάποιων άλλων όχι. Η σημαντική πόλη του Κουρίου για παράδειγμα, θεωρείτο από τους ιδίους τους κατοίκους της ως ιδρυμένη από αποίκους από το Άργος της Πελοποννήσου, αλλά στις αρχαίες πηγές δεν μνημονεύεται (τουλάχιστον σε όσες έχουν διασωθεί) συγκεκριμένο όνομα αρχικού οικιστή, που θα πρέπει να υπήρξε πάντως.

Ένα τέτοιο πρόσωπο μεταξύ εκείνων των Ελλήνων που αποίκισαν την Κύπρο και ίδρυσαν πόλεις στο νησί, ιδίως τον 12ο π.Χ. αιώνα, ήταν και ο Χύτρος. Αυτός είχε δώσει και το όνομα της πόλης που είχε ιδρύσει, της πόλης των Χύτρων, στην περιοχή της σημερινής Κυθρέας, της οποίας το τωρινό όνομα προέρχεται από εκείνο της αρχαίας πόλης. Για τον Χύτρο υπάρχει στις αρχαίες πηγές μια μόνο αναφορά όλη κι όλη. Πρόκειται για αναφορά του Στέφανου Βυζάντιου που έζησε τον 6ο μ.Χ. αιώνα και είχε συντάξει ένα γεωγραφικό λεξικό με τον τίτλο «Εθνικά», γνωστό μόνο από μια μεταγενέστερη σωζόμενη «Επιτομή». Τη σχετική με τον Χύτρο πληροφορία ο Βυζάντιος αναφέρει ότι είχε αντλήσει από τον Ξεναγόρα. Παραδίδει δε την πληροφορία στο λήμμα Χύτροι, γράφοντας τα εξής: «Χύτροι, Κύπρου πόλις, ή ωνομάσθαι μεν Ξεναγόρας φησίν από Χύτρου του Αλεξάνδρου του Ακάμαντος».

Συμπεώς: Οι Χύτροι ήταν πόλη της Κύπρου που, όπως αναφέρει ο Ξεναγόρας, είχε πάρει το όνομά της από τον Χύτρο, τον γιο του Αλεξάνδρου του γιου του Ακάμαντος. Ο Ακάμας γνωρίζουμε ότι ήταν γιος του Αθηναίου ήρωα Θησέως, άρα ο Αλέξανδρος ήταν εγγονός του Θησέως και ο Χύτρος δισέγγονός του. Κι ο μεν Ακάμας, καθώς και άλλοι δυο γιοι του Θησέως, ο Φάληρος και ο Δημοφών, αναφέρονται στις αρχαίες παραδόσεις ως ιδρυτές πόλεων στην Κύπρο. Το παράδειγμά τους λοιπόν, είχε ακολουθήσει και ο εγγονός του ενός, ο αναφερόμενος Χύτρος.

Είχε όμως υπάρξει αυτό το πρόσωπο; Δεν απαντώνται πιο συγκεκριμένα στοιχεία που να μαρτυρούν κάτι τέτοιο. Το πιθανότερο είναι ότι ο Χύτρος αυτός είχε «εφευρεθεί» εκ των υστέρων, προκειμένου να «εξηγήσει» την ονομασία της πόλης των Χύτρων. Το ότι όμως είχε επιλεγεί ένα έστω και φανταστικό πρόσωπο ως

ιδρυτής της πόλης, πρόσωπο σχετιζόμενο με επώνυμους ήρωες ιδιαίτερα των Αθηνών, δείχνει ότι η ίδια η πόλη αναγνώριζε και προέβαλλε μια ελληνική ρίζα και μάλιστα καταβολή αθηναϊκή. Ελληνικής ρίζας πάντως είναι οπωσδήποτε το όνομα της αρχαίας πόλης, όχι όμως Χύτρος αλλά Χύτροι, στον πληθυντικό. Δηλαδή χύτρες, πήλινα δοχεία. Παρόμοια τοπωνύμια υπήρχαν και στην αρχαία Ελλάδα. Όπως για παράδειγμα στην περιοχή των Θερμοπυλών, όπως μαρτυρεί και ο Ηρόδοτος (7.176,3) γράφοντας ότι επρόκειτο για θερμά λουτρά «τα Χύτρους καλέουσι οι επιχώριοι» (= που οι ντόπιοι ονομάζουσαν Χύτρους). Θερμά μάλιστα λουτρά (ιαματικά μάλλον) απ' όπου και το τοπωνύμιο Θερμοπύλες. Είναι λοιπόν πολύ πιθανό και οι Χύτροι της Κύπρου να σχετιζόνταν με αρχαία λουτρά, δεδομένου και του ότι στην έκτασή τους βρίσκεται και ο γνωστός Κεφαλόβρυσος, μια πολύ σημαντική πηγή νερού. Όμως το νερό του Κεφαλόβρυσου δεν ήταν ιαματικό. Αλλά φαίνεται ότι στην ευρύτερη περιοχή υπήρχε και κάποια ιαματική πηγή, όπως υποδεικνύεται και στην παλαιά παράδοση περί της ρήγαινας εκείνης που διέμενε στο φρούριο Βουφαβέντο, που δεν βρίσκεται σε τόσο μεγάλη απόσταση. Η ευγενής εκείνη υπέφερε, κατά την παράδοση, από μια δερματική πάθηση, που την μετέδωσε και στον σκύλο της. Όμως ο σκύλος θεραπεύθηκε και η παρακολούθησή του έδειξε ότι πήγαινε και λουζόταν σε κάποια πηγή κάτω χαμηλότερα. Η ρήγαινα λούστηκε και εκείνη στην ίδια πηγή και θεραπεύθηκε, οπότε στην περιοχή ίδρυσε τότε το γνωστό μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Χρυσόστομου, στα βορειοδυτικά των Χύτρων.

Βέβαια η ίδρυση του μοναστηριού από μια βασίλισσα αποτελεί μόνο δρύλο που δεν ευσταθεί, αφού γνωστός είναι ο ιδρυτής του όσο και ο χρόνος ίδρυσης. Πάντως την ιστορία με τη θεραπεία της βασίλισσας στην πηγή του έγινε κατόπιν αγίασμα του μοναστηριού και την ίδρυση του μοναστηριού από εκείνη, αναφέρουν σε ταξιδιωτικά τους κείμενα αρκετοί κατά καιρούς ξένοι επισκέπτες. Όπως ο Κορνέλιους Βαν Μπρούν (1683), ο Ρώσος μοναχός Βασίλειος Μπάρσκι (1736), ο Ρίτσαρντ Πόκοκ (1738), η Έδελντρετ Μ. Άλλεν (1912). Τέτοιοι επισκέπτες θα πρέπει να άκουγαν τον σχετικό δρύλο από αυτούς τούτους τους ενοίκους του μοναστηριού. Κάποιοι κάνουν επίσης λόγο και για μια σαρκοφάγο στο μοναστήρι, στην οποία υποτίθεται ότι ήταν θαμμένη η βασίλισσα εκείνη που το είχε ιδρύσει, για την οποία όμως δεν δίνεται όνομα. Ο Βαν Μπρούν μάλιστα γράφει ότι τότε (το 1683) ερχόντουσαν ακόμη ασθενείς για να λουστούνε στην πηγή και στο αγίασμα του μοναστηριού. Εάν εκείνη η ιαματική πηγή, ή και άλλες στην περιοχή, υφίσταντο από τα πολύ παλαιά χρόνια, τούτο ίσως να δίνει και την εξήγηση για την προέλευση της ονομασίας της διπλανής πόλης.

Ο αναφερόμενος Χύτρος λοιπόν, φαίνεται ότι δεν υπήρξε υπαρκτό πρόσωπο. «Εφευρέθηκε» προκειμένου αφενός να δινόταν μια εξήγηση ως προς την ονομασία της αρχαίας πόλης, παρά το ότι η ονομασία της παραδίδεται στον πληθυντικό: Χύτροι και όχι Χύτρος. Και αφετέρου για να είχε και η πόλη αυτή να επιδείκνυε κάποιον επώνυμο ιδρυτή της. Το ότι είχε επιλεγεί ένα πρόσωπο που υποτίθεται ότι ήταν απόγονος του Αθηναίου ήρωα Θησέως, δεν θα πρέπει να ήταν καθόλου τυχαίο. Υποδήλωνε όχι μόνο το ότι οι κάτοικοι της πόλης ήταν

και αισθάνονταν Έλληνες, αλλά και ότι η ίδρυση της πόλης τους οφείλετο σε αποίκους από την Ελλάδα και μάλιστα Αθηναίους.

Σαν βασίλειο, η πόλη των Χύτρων δεν είχε υπάρξει για πολύ μεγάλη περίοδο. Σαν πόλη ωστόσο, συνέχισε να άκμαζε και η ακμή της συνεχίστηκε μέχρι και το τέλος της Αρχαιότητας. Ένα από τα ευρήματα που προέρχονται από την περιοχή της είναι και το σημαντικό ολόσωμο και υπερφυσικού μεγέθους άγαλμα του Ρωμαίου αυτοκράτορα Σεπτιμίου Σεβήρου, σήμερα στο Κυπριακό Μουσείο. Το να αφιέρωνε η πόλη τέτοιου μεγέθους έργα, φανερώνει και την οικονομική της ευρωστία. Πάντως στην όλη περιοχή δεν έχουν γίνει κανονικές αρχαιολογικές έρευνες, που εάν κάποτε γίνουν, θα δώσουνε ασφαλώς και πολλά άλλα στοιχεία. Με το πέρασμα δε των αιώνων παρεφθάρη και το αρχαίο και αρχικό όνομα της πόλης των Χύτρων και κατέληξε σε Κυθρέα.

Πηγή Εφημερίδα Πολίτης

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

του Πέτρου Στυλιανού

Στον Κυθρέωτη Σάββα Στυλιανού

Για πες μας πώς το μπόραγες κι εξέτεινες τις ώρες
σ' υπερδιπλάσιους ρυθμούς του μόχθου και του πόνου
και σ' ύπνον εξαρκούμενος εξάωρον μα κι ούτε
όταν οι πλείστοι μπόραγαν, διπλοτριχομώντας
ακόμη και τ' οχτάωρο χωρίς αιδώ μα κι οίκτο;

Στον Κυθρέωτη αγωνιστή δάσκαλο Χρήστο Λογγίνο

Σταυρατέ της λευτεριάς της σκλαβωμένης γης μας
πόσες φορές σε τήραξα να σκύβεις όλο πάδος
να βρεις τρόπους και μέθοδες που να διασαλπίζουν
σ' όλης της γης τα πέρατα, σ' όλης της γης τα πλάτια
την έφεση τ' αλύτρωτου λαού μας που σπαργούσε
της λευτεριάς το ξέφωτο να δει να ροδαμίσει;